

ספרי' — אוצר החסידים — ליובאוויטש

קובץ
שלשלת האור

שער
שלישי

היכל
תשיעי

לקוטי שיחות

על פרשיות השבוע, חגים ומועדים

•

מכבוד קדושת

אדמו"ר מנחם מענדל

זצוקללה"ה נבג"מ זי"ע

שניאורסאהן

מליובאוויטש

•

ויגש

(חלק טו — שיחה ב)

יוצא לאור על ידי מערכת

„אוצר החסידים“

ברוקלין, נ.י.

770 איסטערן פארקוויי

שנת חמשת אלפים שבע מאות שמונים ושתים לבריאה

שנת המאה ועשרים להולדת כ"ק אדמו"ר זי"ע

LIKKUTEI SICHOT

Copyright © 2021

by

KEHOT PUBLICATION SOCIETY

770 Eastern Parkway / Brooklyn, New York 11213

(718) 774-4000 / FAX (718) 774-2718

editor@kehot.com / www.kehot.org

All rights reserved. No part of this publication may be reproduced, stored in a retrieval system, or transmitted in any form or by any means, electronic, mechanical, photocopying, recording, or otherwise, without prior permission from the copyright holder.

The Kehot logo is a registered trademark of Merkos L'Inyonei Chinuch.

For dedications of the weekly Sichos, please contact us at: dedications@kehot.com

ויגש ב

איז ניט פאַרשטאַנדיק:

(א) דאָס וואָס רש"י דאַרף בריינגען פון רז"ל ווער פון די שבטים זיינען געווען די חלשים און ווער די גבורים, איז מוכן, וואָרום פון פשש"מ דאָ קען מען דאָס ניט וויסן – וואָס איז אָבער בפשוטו של מקרא דאָ נוגע דער ווייטערדיקער ביאור, די אריכות ופרטים אָ דאָס איז פאַרבונדן מיט „לא כפל שמותם כשברכם" אָדער „כפל וכו'?" ובפרט אָ רש"י צייכענט אָן, סיי ווי סיי, דריי ספֿרים אַלס מקור – איז הרוצה יבוא ויראה.

(ב) פון דעם וואָס רש"י בריינגט צוויי דיעות (הפכיות) פון רז"ל איז מוכח, אָ אין פשש"מ דא איז ניטאָ קיין הכרעה צווישן די דיעות (ס'איז נאָר וואָס אין ערשטן פירוש איז דאָ אַ געוויסער יתרון לגבי דעם צווייטן און דעריבער בריינגט ער אים פריער) – איז דאָ אויף דעם אַ צווייענדיקע תמי':

(א) אין וזאת הברכה⁹ זאָגט רש"י מפורש אָ „חמשה שבטים שבירך באח־רונה זבולון גד דן נפתלי ואשר כפל שמותיהם לחזקם ולהגבירם לפי שהיו חלשים שבכל השבטים הם הם שהוליק יוסף לפני פרעה שנאמר ומקצה אחיו לקח חמשה אנשים", ד. ה. אָ אין פשש"מ (וויבאַלד ער זאָגט עס בסתם, אָן דער באַוואָרעניש דורך זאָגן „רבתינו דרשו" וכיו"ב) איז ער דאָרט מכריע (און ווי די צווייטע דיעה)?

(ב) אין פ' מטות¹⁰ ודברים¹¹ זאָגט רש"י ובפשטות – אָ שבט גד איז

א. אויפן פסוק¹, „ומקצה אחיו לקח חמשה אנשים ויציגם לפני פרעה", איז רש"י מפרש: „מן הפחותים שבהם לג־בורה שאין נראים גבורים שאם יראה אותם גבורים יעשה אותם אנשי מלחמתו", און ברענגט צוויי דיעות ווער זיינען עס געווען די חלשים שבשבטים: „ראובן שמעון לוי יששכר ובנימין אותם שלא כפל משה שמותם כשברכם אבל שמות הגבורים כפל (און ער רעכנט זיי אויס בפרטיות)² זהו לשון ב"ר³ שהיא אגדת א"י, אבל בגמרא⁴ בבלי⁵ שלנו מצינו שאותן שכפל משה שמותם הם החלשים⁶ ואותן הביא לפני פרעה⁷ וכו' (און פירט אויס) ובברייתא דספרי שנינו בה בוזאת⁷ הברכה⁸ כמו בגמרא⁴ שלנו".

(1) פרשתנו מז, ב.

(2) ברש"י לפנינו מפרש הכפל יהודה גד נפתלי דן, ומסיים „וכן זבולון וכן לאשר", ובדפוס ראשון ובדפוס שני ובכו"ב כת"י רש"י מפרש כולם (אף שגם שם ישנם שינויים). ולהעיר שסדר שמות השבטים שכפל בפרש"י (וכן בב"ר שמציינן אינם כפי סדר תולדותם ולא כפי סדרן בברכת משה (וכבר העיר ע"ז הרש"ש לב"ר שם), וראה לקמן הערה 31.

(3) פרשתנו פצ"ה, ד. בב"ר לפנינו הוא באריכות יותר, ולהעיר שבדפוס ראשון ושני וכמה כת"י רש"י אי"י בב"ר (וכיו"ב) ולא „זהו לשון ב"ר".

(4) בדפוס ראשון ושני, וכמה כת"י: בתלמוד.

(5) ב"ק צב, א.

(6) בגמרא לא נאמר מפורש שהם היו החלשים אבל כ"ה פ' הפשוט שם, כמוכן מהקושי „יהודה נמי איכפולי איכפול", ראה פרש"י תוס' שם. וראה לקמן הערה 22.

(7) וכ"כ בתרגום יוב"ע כאן.

(7*) להעיר שבכ"מ ובחומשים שלפנינו נקראה הפרשה „ברכה".

(8) בברכת זבולון (לג, יח): למה נאמר לפי שנאמר ומקצה אחיו לקח חמשה אנשים ויציגם גו' ולא נתפרשו שמותם וזה אחד מהם. ועד"ז בגד (שם, כ) דן (שם, כב) נפתלי (כג) אשר (כד).

(9) לג, יח.

(10) לב, יז.

(11) ס"פ דברים.

געווען צווישן די וואָס „גבורים היו“ – פאַרקערט ווי ער זאָגט אין וזאת הברכה אַז (עפ"י פש"מ) גד איז געווען פון די חלשים?¹²

מ'קען אויף דעם ניט ענטפערן, אַז אין יעדן פאַל באַזונדער איז רש"י מפרש לויט ווי עס איז מוכרח אין פש"מ על אהר [און אין פ' מטות ודברים איז על פי פש"מ מוכרח אַז שבת גד איז געווען פון די גבורים, און אין וזאת הברכה מוז מען זאָגן אַז שבת גד איז געווען צווישן די פינף שבטים חלשים, און אין פש"מ דפרשתנו איז ניטאָ קיין הוכחה המכ"ריעה], וואָרום ווי גערעט כמה פעמים (און ס'איז אַ דבר המובן מאליו, אַז עס) קען ניט זיין אַז דער פירוש ע"פ פש"מ אין איין אָרט זאָל זיין בסתירה צום פי"ע"פ פש"מ אין אַ צווייטן אָרט.¹³

ב. דער ביאור בנוגע דעם שינוי הנ"ל פון פרש"י דאָ און זיין פי" אין פ' מטות ודברים:

דאָס וואָס מען געפינט אַז אין איין אָרט בריינגט רש"י צוויי פירושים און אין אַ צווייטן פסוק איז ער מפרש נאָר לויט איין פירוש, קען עס זיין צוליב צוויי

12 ובפ' ברכה גופא פרש"י (לג, כ) בגד „שכל הסמוכים לספר צריכים להיות גבורים“, ושם כא „לפי שהיו גבורים“. ושם (לג, כב) בנדן „לפיכך מושלו כאריות“.

13 ראה ספר מעשי ה' (לר' אליעזר (הרופא) אשכנזי) – מעשי בראשית פ"א – שהשיג על ההא"ם: ובאמת לא יקבל דעת המשכיל שרש"י ז"ל שכל מגמתו הוא לפרש את התורה ולהראות את יפי' היות כל דברי' נכונים למבין וישרים למוצאי דעת שיפרש את התורה במקום אחד כפי אגדה אחת ובמקום אחר יפרש כפי אגדה סותרת הראשונה, שבאופן זה יהי' גם הכתובים חלוקים, ובמקום שרש"י ז"ל אומר להועילנו בישוב הכתובים אדרבה יחליט היותם חלוקים זה על זה וזה רחוק מן השכל ואין דעת המשכיל סובלתו.

סיבות: א) ברובא דרובא – לויטן געב-ראַכטן פירוש איז פאַראַן אַ שוועריקייט אין (צווייטן) פסוק באַוואָרנט עס רש"י בפירושו, משא"כ לויטן צווייטן (ניט גע-בראַכטן) פירוש איז דער פסוק מובן פ"פ שטות און עס פאַדערט זיך ניט קיין באַוואָרעניש. ב) סיבה הפכית – ווייל במקום זה איז פון פש"מ משמע לויט ווי דער (געבראַכטער) פירוש (אַבער עס איז ניט מוכרח, ווייל מ'קען דאָ איינלערנען אויך לויטן אַנדערן פירוש).

ועד"ז (סיבה הב') בנדו"ד: בפרשתנו איז טאַקע ניט מוכרח ווער עס זיינען געווען די חלשים און ווער די גבורים, אַבער אין פ' מטות און דברים איז משמע אַז בני גד¹⁴ זיינען געווען גבורים (וואָרום אויב ניט וואָלטן זיי ניט מציע געווען „וּנחננו נחלץ חושים לפני בני ישראל“ און משה רבינו וואָלט ניט אָנגענומען זייער הצעה און נאָך דערצו אַנזאָגן זיי בלשון ציווי „חלוצים תעברו לפני אחיכם בני ישראל“).

[און במילא קען מען ניט זאָגן אַז דאָס וואָס רש"י איז מפרש בפ' מטות ודברים אַז בני גד זיינען געווען גבורים איז עס צוליב דעם וואָס שפיעטער „כפל משה שמותם“ אין זיין ברכה¹⁵ – ובפרט אַז די ראי' פון רש"י אַז „גבורים היו“ איז ניט נאָר פון פסוק „והחלוצ עובר לפני-

14 בנוגע לראובן אין הוכחה כ"כ, כי העיקר בפרשת מטות ודברים (בנוגע המלחמה ולעבור חלוצים) הם בני גד, ראה מטות לב, ו. כה. כט. לא. לג. שמקדים בני גד לבני ראובן, ובפרש"י מטות (ודברים) ד, „גבורים היו שכן נאמר בגד וטרף זרוע אף קדקד“ (ובפרש"י יהושע ו, ט): „בני ראובן ובני גד היו עוברים לפניו לפי שהיו בני גד גבורים ומכים בזרוע כו“], ובני ראובן היו סתלים להם. ראה לקו"ש ח"ט ע' 21 ובהנמנן שם.

15) כתירוץ השני במשכיל לדוד ברכה שם.

שבט ג' 250 יאָר שפעטער – דור שנכנסו לארץ, זיינען געווען גבורים²⁰; ובפרט אַז די שבטים האָבן זיך מתחתן געווען איינער מיט די אַנדערע האָט דאָך גע-קאָנט זיין, אַז בני גד האָבן זיך מתחתן געווען מיט די בנות השבטים הגבורים, און זייערע קינדער האָבן גע'ירש'נט די גבורה פון משפחת האם²¹.

עס בלייבט אָבער ניט מובן: וואָס איז די משמעות אין וזאת הברכה אַז די וואָס „כפל שמותם“ זיינען געווען חלשים – ווי דער צווייטער פירוש אין רש"י בפרשתנו? און אויב דאָס איז משמע בפשט"מ (בוזאת הברכה), פאַרוואָס בריינגט עס רש"י ניט בפרשתנו אַלס פירוש הראשון ועיקרי?

ג. אויך דאָרף מען פאַרשטיין פאַר-וואָס רש"י בפרשתנו איז: (1) מאריך אין זיין פירוש, (2) בלשון בלתי רגיל כלל בפרש"י:

(א) ער איז מוסיף „(זהו לשון ב'ר) שהיא אגדת א"י"?

(ב) דער לשון „בגמרא בבליה (של-נ)“²²?

(20) עד"ז פ' במשכיל לדוד שם בתירוץ הא'. והסתירה דפרש"י וזאת הברכה (לג, יח. לג, כ"א) .גד . . שהיו חלשים כו'. כלביא . . סמוך לספר . . צריכים להיות גבורים", הם היו הולכים לפני החלוץ . . לפי שהיו גבורים כו' – ראה מפרשי רש"י שם. ואכ"מ.

(21) ראה פרש"י פרשתנו (מו, טו): הזכרים תלה בלא . . ללמדך אשה מזרעת תחלה כו'.

(22) הוספת תיבת „שלנו“ י"ל שכוונתו לשלול גירסא אחרת (הובא בדק"ס ב"ק שם) (שבמקום „הודה נמי איכפולי איכפל“) מקשה „הנך שיתא הו" ומתריך „הודה למילתי“ איכפל“, שמה משמע שלקח הגבורים ולכן מקשה שישנו ששה ולא חמשה ומי מהם לא לקח כו'. ולהעיר מהגירסא בפרש"י (שהובא בע"י ב"ק שם), „שלא ישלוט בהם עין הרע“ (ותיבת „שלנו“ – קאי על „גמרא“ שלפנ"ז וכדמסיים „גמרא שלנו“). וראה

הם¹⁶ וואָס שטייט אין יהושע, אינעם זמן וואָס איז [בְּ] ברכת משה, נאָר פון די פטוקים אין פ' מטות און דברים גופא – פאַר ברכת משה].

און עס איז ניט קיין סתירה צום צווייטן פירוש אין רש"י בפרשתנו (אַז גד איז געווען פון די „חלשים“)¹⁷, וואָרום לויט דעם פירוש קען מען זאָגן¹⁸ בפש-טות¹⁹ אַז גד בן יעקב איז טאַקע געווען פון די חלשים, אָבער יוצאי חלציו, אנשי

(16) ראה לקו"ש ח"ט ע' 5 הערה 25 ובשוה"ג. (17) או לפי הראשון שראובן הי' מהחלשים, אבל בזה אין קושיא כ"כ כדלעיל הערה 14. (18) או י"ל שלפי' הב' כאן שגד מן החלשים, זה שאמר ב' מטות, ואנחנו נחלץ חשים לפני בני' גו" כ' היו בטוחים בברכתו של יעקב (ויחי מט, יט ובפרש"י): „והוא יגוד עקב – כל גדודיו ישובו על עקבם לחלחם שלקחו בעבר הירדן ולא יפקד מהם איש“, ולכן לא הוצרך רש"י לפרש הכתוב „ואנחנו נחלץ חושים גו"“ לדיעה זו שהיו חלשים – כי מובן הוא ממה שפי' כבר ב' ויחי. וראה עד"ז פנ"י בפ' מטות שם.

ומתאים גם בפשט"מ שם, כי פשטות המשך הכתובים שם הוא, שדבריהם „ואנחנו נחלץ חושים לפני בני ישראל גו"“ הוא מענה לטענת משה אליהם (ע"ז שבקשו לישאר בעבר הירדן) „למה תניאון את לב בני ישראל מעבור גו' כה עשו אבותיכם“ (לב, ז ואילך). ובכדי לבטל בתכלית חשש הנ"ל הוצרכו לומר כן. וראה לקו"ש ח"ט ע' 6 (ואילך) שגם לפרש"י שם, מתוך שגבורים היו" כן הוא פירוש הפשוט בהפרשה.

ואין לומר שדברי יעקב היו רק כדברי נבואה – מה שיהיה בפועל מאיזה סיבה שתהי' כי: א) בכל אופן הרי הוא אמרנו (ובמילא נתינת כח) של יעקב. ב) אדרבה – אם היו נבואה מובן יותר שא"צ לגבורה לאמור „נחלץ חושים גו"“ שהרי ידעו שלא יפקד מהם איש.

אבל מ"מ הפי' דגבורים פשוט יותר בפשט"מ בפ' מטות ובפרט בפ' דברים, שהרי לפי הנ"ל מבוואר רק זה שלא פחדו והבטיחו „ואנחנו נחלץ חושים לפני בני ישראל“, אבל אין זה מספיק באם הי' חלשים – שמשה וכל בני' יקבלו דבריהם ויצווה אותם „חלוצים תעברו גו"“ ויסמכו על הנס. ראה לקו"ש שם.

(19) ובפרט אשר בפרשתנו – מדגיש אנשים.

לערנענדיק די פרשה פון שכם²⁴ לייגט זיך בפשטות אַז שמעון און לוי זיינען געווען גבורים – זיי ביידע אַליין האָבן אויסגעהרגעט אַלע מענער פון דער שטאָט וכו' – ווערט דעריבער שווער דער ערשטער פירוש אַז „אותם שלא כפל . . שמותם“ זיינען די חלשים, וואָס זיי זיינען כולל אויך שמעון ולוי.

דעריבער בריינגט רש"י דעם פירוש, „שאותם שכפל משה שמותם“ זיינען זיי די חלשים, ובמילא קומט אויס אַז שמעון ולוי זיינען צווישן די גבורים. דערביי מוז רש"י אָבער (באָוואַרענען און) מוסיף זיין „ויהודא שהוכפל שמו לא הוכפל משום חלשות אלא טעם יש בדבר“, וואָרום – דאָס איז ברור פון די מאורעות פון בני יעקב (וואָס מ'האָט געלערנט פריער) אַז יהודא איז געווען צווישן די גבורים; און נאָך מער: דער גבור שבשבטים – דער מלך שבשבטים²⁵; ער האָט זיך איינגע-שטעלט פאַר בנימין'ען, ער האָט זיך קעגנגעשטעלט יוסף'ן דעם משנה למלך פון מצרים וכו'²⁶.

עס איז אָבער אויך שווער לויטן צווייטן פירוש, אַז בנימין איז געווען צווישן די גבורים, בעת אַז בפשטות איז משמע אַז ער איז געווען צווישן די חלשים: ער איז געווען דער אינגסטער, ווערט אָנגערופן²⁷ ילד זקונים קטן, יעקב אבינו האָט ביי אים במיוחד מורא געהאָט „פן יקראנו אסון“²⁸ און אַזוי איז

(ג) „ובברייטא דספרי שנינו בזאת הברכה כמו בגמרא שלנו“ – (א) למאי נפק"מ אַז אַזוי שטייט אויך אין ברייתא דספרי, (ב) וואָס איז דער דיוק, בברייתא (דספרי).“ (ג) למאי נפק"מ צי די ברייתא און דער ספרי איז אין „וזאת הברכה“ אַדער אין אַן אַנדער פרשה?

ד. דער ביאור בכל זה:

בשעת מען לערנט דעם פסוק „ומקצה אחיו לקח חמשה אנשים“, און מען איז ניט מפרש ווער זיי זיינען, איז מסתבר צו זאָגן אַז ערגעץ וואו בתורה ווערן די פינף שבטים אויסגעטיילט פון די אַנדערע.

דעריבער בריינגט רש"י די אריכות פון חז"ל אַז דאָס איז פאַרשטאַנדיג פון ברכת משה, וואָס ביי אַ חלק פון די שבטים כפל שמותם, און ביי אַ חלק לא כפל שמותם. דאָס איז דער (איינציקער) אָרט וואו מ'געפינט אַז תורה טיילט אויס פינף שבטים באַזונדער (לויט די צוויי אופנים פון די צוויי פירושים).

לאידך גיסא, הגם אַז דאָ טייטשט די תורה ניט אויס ווער עס זיינען געווען די חמשה חלשים, פון דעם אָבער וואָס מען האָט געלערנט ביז אַהער קען מען יע וויסן (בפש"מ) וועגן די גבורה (און חלישות)²⁹ פון אייניקע שבטים:

ילקוט עה"פ: „ואית דאמרי איפכא לפי שנאמר ומקצה אחיו לקח ולא נתפרשו שמותם אותם שנכפלו שמותן לקח“, דיש לפרש ד,אית דאמרי איפכא“ הוא (רק), „איפכא“ מזה שהביא לפניו את נוי לקח. וראה רד"ק כאן עה"פ „הפחותים או הגדולים מהם כי מחלוקת בדברי חז"ל“. צורר המור וטור הארוך כאן.

(23) ואף דהשבטים „כולם גבורים“ (פרש"י מקץ מב, ה. וראה פרש"י שם מד, יג) – הרי כאן נוגע איך שנראים בעיני פרעה במשך הרגעים כשהציגם לפניו, וכפרש"י כאן „מן הפחותים שבהם לגבורה שאין נראים גבורים כו'“.

24) וישלח לה, כה ואילך. וראה ל' רש"י מקץ מב, יד. כד.

25) כמובן מוישב לו, כו. וראה פרש"י שם לח, א. ולהעיר מויחי מט, חט שיהודה נמשל לארי – מלך שבחיות.

26) ריש פרשתנו. ובפרש"י שם: אם תקניטני אהרוג אותך ואת אדוניך.

27) פרשתנו מד, כ.

28) מקץ מב, ד (שם, לח). ואף שפרש"י

שמעון ולוי צווישן די חלשים קען מען פאַרענטפערן, אַז אין הכי נמי זיי זיינען געווען חלשים, און דאָס וואָס ויהרגו כל זכר ואת חמור ואת שכם גו' 32 איז דאָס ניט געווען מחמת זייער גבורה, נאָר עס האָט דאָ געווינקט דאָס וואָס זיי האָבן געפילט אויף זיך אַלס די עלטסטע – די אחריות פון נקמה נעמען פאַר „הכזונה יעשה את אחותנו“ 32* – וויבאַלד אַז ראובן האָט עס ניט געטאָן 33,

ובפרט אַז די אנשי שכם זיינען דע-מאָלט געווען „כואבים“ 34. אויך האָט באַ-

ומסיים „וכן לזבולון וכן לאשר“ שלא מצינו בהם כלל. ולהעיר מפרש״י ברכה (שם יט ד״ה ושפני) בזבולון „הוא עומד על הספר“ (ראה פרש״י בגד ודן הנ״ל). ובפרש״י שם לפנ״ז: „זבולון עם חרף נפשו למות“ (שופטים ה, יח) שבמלחמת סיסרא.

(32) וישלח לד, כה״כ.

(32*) וישלח שם, לא.

(33) מה שראובן לא עשה בזה אף שהוא הגדול – ועכצ״ל מובן בפשוטות, כיון שרש״י לא מרמז זה, גם לא ברמז, י״ל כמה טעמים:

(א) אינו מתאים לבן יעקב (ואדרבא החידוש הוא שמעון ולוי עשו זה – כפרש״י בהמשך הסיפור – לד, כה).

(ב) מדותיו רכות, היפר ענין הנקמה (כפרש״י לפני זה – כט, לב).

(ג) יר״ש ביותר (ראה פרש״י וישב לו, כט: עסוק בשקו ותעניתו על (שרק) בלבד יצועי אביו). וראה ויצא לו, יד: וילך ראובן גו' (אף שהוא שבחן של שבטים – פרש״י שם – מפורש הוא בראובן).

(ד) מסתבר דההיות כל הבנים בבית – שימוש האב צ״ל ע״י הגדול (משא״כ כשמוכרחים להיות במק״א – כל אחד יש לו יומו (רש״י וישב לו, כט)). – ולהעיר מפרש״י וירא ית, ד*. דעת ר' יהושע (הובא בפרש״י וירח ית, פפ״ד, יט).

(34) וישלח לד, כה. ולהעיר מפרש״י שם „שמסרו עצמן עלי“.

אויך משמע (קצת עכ״פ) פון יהודה׳ס רייד צו יוסף׳ן 29.

פונדעסטוועגן איז דער ערשטער פּירוש דער פּירוש העיקרי – וואָרום לויט׳ן צווייטן פּירוש, איז הן אמת אַז דאָס וואָס יהודה איז אין כלל פון די וואָס „כפל משה שמותם“, איז עס צוליב אַ צווייטן טעם ניט „משום חלשות“, ובמילא בלייבט אַ צאָל פון חמשה שבטים (און בפרט לויט דער הדגשה פון רש״י אין וזאת הברכה: „חמשה שבטים שבירך באַחרונה“) וואָס „כפל . . שמותם“ מטעם „לחזקם ולהגבירם“ – זיינען אָבער פאַרט די חמשה שבטים ניט אויסגעטיילט אין אַן אופן ברור, היות אַז סוף־סוף איז אויך יהודה׳ס נאָמען הוכפל געוואָרן; און דערפאַר איז דער ערשטער פּירוש מער מסתבר, היות אַז די וואָס „לא כפל שמותם“ זיינען אויסגעטיילט במספר חמשה בדיוק 30.

און די אויבענדערמאָנטע שווערי-קייט 31, וואָס לפי פּי' הראשון זיינען

„שהשטן מקטרג בשעת הסכנה“, הרי „שלח יעקב את אחיו“ וחשש כן רק בבנימין. ולהעיר מתרגום יב״ע מקץ שם „הוא טליא“, רמב״ן פרשתנו (מד, כט). (29) פרש״י פרשתנו מד, לג: לכל דבר אני מעולה ממנו לגבורה למלחמה ולשמוש.

(30) אף שצ״עק כ״י: א) לא נזכר שם שמעון בברכת משה (וראה פרש״י שם לג, ז). ב) גם יוסף לא נכפל שמו שם.

(31) גם י״ל שפּי' הא' קרוב יותר לפשש״מ כאן מזה שמצינו בפשש״מ בהכתובים בכלל (לא רק בהכתובים ש״ע״י) מהיו הגבורים. ולכן מתחיל מיהודא, ולאח״ז גד (שמוכח בפ' מטות דברים וברכה לג, כ״בא) כנ״ל, וממשיך בנפתלי – ראה ויחי מט, כא. ובפרש״י. דן (ברכה שם, כב ובפרש״י*.)

(* חה שהקדים נפתלי לזן – אף שבזן נאמר „גור אר״י“. . . מושלו באריות) – כי נפתלי הוא הנותן וגורם שירת ברוך כ״י על הנצחון במלחמת סיסרא (הובא בפרש״י וירח ית, פפ״ד, יט), משא״כ זן עמד לברוח (רש״י שופטים ה, יז).

(* דמכין שיש מעלה לעשות בעצמו ולא ע״י שליח – וא״כ כל הבנים ישתדלו, ובמילא – קדימה לגדול.

ולהעיר מפרש״י נח ט, כה. וי״ל.

א חלק (והמשך) פון דער ברכה; אָבער לויטן פירוש אָז די גבורים זיינען געווען די וואָס „כּפּל . . שמוּתם“, איז דער כּפּל השּׁם ניט קיין חלק פּון ברכת משה – די נעמען פּון די גבורים ווערן ניט איבער-געװװרט דורך משה רבינו לשם תּוֹס' ברכה³⁸, נאָר דערמאָנענדיק זייערע נע-מען אין דער תּורה³⁹ איז ער זיי כּופּל ומדגיש מער צוליב זייער פרסום – „שמוּ הולךּ לפניו“.

ועפּ”ז איז מובן, אָז לערנענדיק בפּש-טות די פּסוקים אין וזאת הברכה, און בפרט די פּסוקים וואָס ריידן ממש אין ברכת משה, איז מער מסתּבר אָז יעדער וואָרט וואָס שטייט ביי די ברכות פּון די שבּטים איז אַ חלק פּון ברכת משה;

און דעריבער לערנט דאָרט רש”י אָז דאָס זיינען געווען די חלשים און „כּפּל שמוּתיהם לחזקם ולהגבירם“, ווייל לפּ”ז איז אויך דער כּפּל השּׁם אָז ענין פּון ברכה⁴⁰.

ז. לויט דעם וועט מען אויך פּאָר-שטיין וואָס רש”י איז מוסיף בפרשנתו „שהיא אגדת א”י“ – „אבל בגמרא בב-לית שלנו“, וואָרום דאָס גיט פּאַרשטיין דעם תּוכן פּון יעדן פּירוש און דער טעם החילוק צווישן די פּירושים.

דער אונטערשייד צווישן דעם לימוד אין א”י (תּלמוד ירושלמי) און דער לימוד תּלמוד בבלי: דער סדר הלימוד אין א”י איז בתּוכן וסגנון קצר, ניט מיט

(38) בב”ר: כל מי שכּפּל שמוּ בברכתו של משה.

וראה גו”א שבהערה 35: והכתוב בא כו’.

(39) וכן יש לחזק בפרש”י כאן „אותם שלא

כּפּל משה שמוּתם כּשברכם“.

(40) וזה שפ”י בגד (ברכה לג, כ”א) י”ל שגם

זה ברכה (וראה לעיל הערה 20). ואפילו אם היו

גבורים מצ”ע, הוסיף בהם משה ע”י ברכתו (וראה

לעיל הערה 18 בברכת יעקב).

זיי מוסיף געווען גבורה „אפם כי עז“^{34*}.

ו. אין וזאת הברכה אָבער, איז פּון פּשטות הכּתובים משמע אָז די וואָס „כּפּל . . שמוּתם“ זיינען עס די חלשים, און ניט פּאַרקערט – ובהקדים לבאר טעמי החי-לוק צווישן די צוויי פּירושים, צי „כּפּל . . שמוּתם“ איז מצד זייער חלישות, אָדער מצד זייער גבורה:

אויב מען זאָגט אָז די חלשים זיינען די וואָס „כּפּל . . שמוּתם“, איז דער טעם הכּפּל צוליב תּוֹס' ברכה – ווי רש”י זאָגט דאָרט: „לחזקם ולהגבירם“ – צוליב זייער חלישות האָבן זיי געדאַרפט אָנקומען צו דעם.

ווען מען לערנט אָז מיטן כּפּל השּׁמוּת ווערן געמיינט די גבורים, איז דער פּירוש אין דעם: זייענדיק גבורים האָט עס זיי געגעבן אַ באַזונדער חשיבות³⁵ וואָס האָט זיך אויסגעדריקט (אויך) אין כּפּל השּׁם – זייערע נעמען האָבן זיך אָנגע-הערט מער ווי די נעמען פּון די אַנדערע שבּטים (וע”ד „ראגדלה שמך“³⁶).

ע”ד פרש”י: אברהם אברהם – לשון חיבה הוא שכוּפּל את שמו³⁷, וואָס רש”י בריינגט ניט קיינע הסברות ע”ז, מצד פּשיטות הדבר.

דער חילוק צווישן זיי בשייכות צו ברכת משה גופא: לויטן פּירוש אָז דער כּפּל שמוּת החלשים איז צוליב אַ תּוֹס' ברכה, איז מובן אָז דאָס וואָס משה רבינו האָט כּופּל געווען זייערע שמוּת איז

(34*) ראה ויחי מט, ו”ז – אלא שנאמר זה לקמן.

(35) בגו”א כאן: והכתוב בא להגיד כי הם גבורים ולכן כּפּל. וראה דברי דוד להט”ז כאן „לפי שזהו עדות להם כו“.

(36) לך בתחילתו.

(37) וירא כב, יא.

קצרה, וויבאלד אָבער אַז דורך כפל וא-ריכות הלשון קומט צו אין דעם אַ תוס' חיזוק והדגשה, דאַרף מען אָננעמען אַז אַזוי האָט משה געטאַן.

ת. עפ"ז איז אויך מובן וואָס רש"י איז מוסיף, ובכרייתא דספרי שנינו בה בזאת הברכה כמו בגמרא שלנו:

פון כל הנ"ל קומט אויס אַז אין יעדן פון די צוויי פירושים איז דאָ אַ צווייענ-דיקער יתרון לגבי דעם צווייטן פירוש: (א) מצד פשטות הכתובים דאָ, (ב) מצד דעם ענין פון כפל שמוּתם:

די מעלה כפולה אינעם ערשטן פירוש: (א) וואָס לפי המובן פון פשש"מ דאָ איז בנימין געווען פון די חלשים און יהודה פון די גבורים; (ב) בשעת די תורה טיילט אויס „(ומקצה אחיו לקח) חמשה אנשים“ און טייטשט ניט אויס ווער זיי זיינען, איז מסתבר אַז דערמיט ווערן געמיינט די פינף שבטים חלשים, היות אַז דערמיט וואָס „לא כפל משה שמוּתם“ איז דאָ אַ גענויער מספר פון די „חמשה“ (אנשים, שבטים), כנ"ל.

דער יתרון כפול אין צווייטן פירוש: (א) ווי עס איז מובן אין פשש"מ זיינען שמעון ולוי געווען פון די גבורים און ניט פון די חלשים; (ב) ס'איז מער מסתבר, אַז הכפלת השם אין אַ ברכה איז אַ ענין וואָס האָט אַ קשר צו דער עצם הברכה — בשביל לחזקם כו', ווי צו זאָגן אַז דערמיט איז תורה מרמז אַ צווייטן ענין אַז זיי זיינען די גבורים⁴³ (וואָס איז ניט נוגע דוקא ביי גענב זיי אַ

קיי אריכות השקוט אין תוכן הענין און ניט מיט קיי אריכות הלשון (און ווי די גמרא⁴⁴ זאָגט „האט תנא ירושלמי הוא דתני לישנא קלילא“).

משא"כ דער סדר הלימוד אין בבלי — אין „גמרא בבליית“, איז מיט אַן אריכות סיי אין דער שקוט בתוכן הענינים און סיי אין דעם סגנון ולשון.

און דערמיט איז מובן וואָס ב"ר „שהיא אגדת א"י“ נעמט אַן די שיטה, אַז בשעת עס איז דאָ אַ ברייה צו לערנען (כפל שמות החלשים) אַז משה רבינו האָט מא-ריך געווען בלשונו דערמיט וואָס „כפל שמוּתם“ צוליב אַ ברכה (וואָרום אַ ברכה ותפלה קען מען זאָגן (און מען געפינט אויך) בקיצור לשון⁴²), אַדער לערנען (כפל שמות הגבורים) אַז משה רבינו האָט מקצר געווען בלשונו — וואָרום די הכפל השמות איז ניט קיי אריכות הלשון פון ברכתו של משה, נאָר אַ באַזונדער ענין וואָס איז מודגש אין תורה אַז מצד זייער גבורה איז שמם הולך לפנייהם — דאַרף מען אָננעמען אַז משה רבינו האָט גע-זאָגט די ברכה בלשון קצרה און די חל-שים זיינען אותם שלא כפל משה שמוּתם כשברכם, אבל שמות הגבורים כפל.

„אבל בגמרא בבליית שלנו“ — לויט דעם דרך הלימוד פון בבלי, אַז צוליב תוספת הסברה אין תוכן הענין דאַרף זיין דער סדר פון אריכות בסגנון ובלשון, דאַרף מען אָננעמען אַז „כפל משה שמוּתם“ איז געווען לשם תוס' ברכה צו די שבטים חלשים, אַז משה רבינו האָט מאריך געווען בלשון ברכתם בכדי לחזקם ולהגבירם; און הגם אַז מען קען אויפטאָן אויך דורך אַ ברכה ותפלה

43) ועפ"ז יומתק מה שהוסיף רש"י גם „ויהודה שהוכפל שמו לא הוכפל משום חלשות אלא טעם יש בדבר כדאיתא בב"ק“, כי גם הכפלת שם יהודה הוא ברכה ותפלה שמוּתם „ביקש רחמים“ עבורו כנגמרא שם (הובא בפרש"י ברכה לג, ז).

41) ב"ק ו, ב. וראה ספרי כללי הירושלמי.

42) וראה בהעלותך יב, יג. ובפרש"י שם.

רבים⁴⁴, און אין דער ברייתא איז דאָס מפורש באריכות ובפרטיות.

און דערמיט איז רש"י מרמז, אַז דער דרך הסידור אין ברייתא (באריכות) איז מסביר ומטעים וואָס די „ברייתא דספרי“ לערנט ווי די „גמרא בבליית“, „שאותם שכפל משה שמותם הם החלשים“, וכנ"ל אַז משה רבינו האָט מאַרײַך וכופל געווען שמות החלשים בכדי „לחזקם ולהגבירם“.

אעפ"כ איז דאָס בפרשתנו אַ צווייטער פירוש: וואָרום אָט דער יתרון פון צווייטן פירוש איז בעיקר שייך דאָרט וואו ס'רעדט זיך וועגן ברכה – אין זואת הברכה – משא"כ לפש"מ בפרשתנו האָט מער אָרט דער יתרון אין דעם ערשטן פירוש כנ"ל.

(משיחת ש"ט מסו"מ תשכ"ט)

44 רמב"ם בהקדמתו לפיה"מ (ד"ה אחר כן ראה להסתפק).

ברכה, ואדרבה, דאָס איז מער מתאים אין אַן אָרט וואו ס'רעדט זיך וועגן זייערע אייגענע מעלות).

און אָט דעם צווייטן יתרון איז רש"י מדגיש מיט דעם וואָס ער בריינגט דעם ספרי, און אַז אין ספרי „שנינו בה בחזאת הברכה כמו בגמרא שלנו“ – היות אַז דאָס שטייט אין „חזאת הברכה“ איז מסתבר אַז אויך דער כפל השמות איז אַן ענין פון ברכה.

און כשם ווי אין די ערשטע צוויי פירושים איז רש"י מטעים דעם חילוק צווישן זייערע שיטות דורך מוסיף זיין „שהיא אגדת א"י“ – „בגמרא בבליית שלנו“, וואָס דערמיט איז ער מרמז דעם דרך לימודם – אַזוי אויך דאָ איז רש"י מוסיף „בברייתא דספרי“:

אַלע ענינים וואָס שטייען אין די בריי- תא נעמען זיך פון די משנות, אָבער מיט דעם חילוק, אַז אין דער משנה איז דאָס בקיצור וברמז, „דבר קצר וכולל ענינים

